

גילוי דעת

כתב עת רב-תחומי
לחינוך, חברה ותרבות

גיליון מספר 11 | אביב תשע"ז | 2017

הוצאת
הקיבוץ המאוחד

המכון לחינוך מתקדם
מכללת סמינר הקיבוצים

עורך ראשי: פרופ' נמרוד אלוני
עורך בפועל: ד"ר מעין מזור
עורך מדעי: ד"ר אמנון יובל
עורכת לשון: עפרה פרי
רכזת המערכת: תמר שקד
מזכירת המערכת: אפרת וולף אברהמי

ועדה מייעצת: ד"ר אסתי אדיבי-שושן, פרופ' סמדר דוניצה-שמידט, פרופ' אסתר יוגב,
פרופ' שי פרוגל

חברי מועצת המערכת (על פי סדר הא"ב): פרופ' דן אבנון, ד"ר איימן אגבאריה, פרופ' חיים
אדלר, פרופ' יאיר אורון, פרופ' ניב אחיטוב, פרופ' יאירה אמית, פרופ' אבנר בן עמוס, פרופ' מרים
בן פריץ, ד"ר אוה ברגר, פרופ' מירי ברוך, פרופ' דפנה גולן, פרופ' יוסי דהאן, פרופ' עמוס דרייפוס,
פרופ' חגית הלפרין, ד"ר רבקה ודמני, פרופ' רות זוזובסקי, פרופ' צבי טאובר, פרופ' יוסי יונה,
פרופ' ציפי ליבמן, פרופ' אייל נווה, פרופ' פניה עודזלצברגר, פרופ' פייסל עזאיזה, פרופ' משה
צוקרמן, פרופ' יצחק קשתי, פרופ' אריאל רובינשטיין, פרופ' עוזי שבזי

הגהה: אורנה ברקאי
תקצירים באנגלית: ברוך גפן
עיצוב העטיפה: יהודית בר-נתן
עמוד: אירית נחום
הדפסה: דיגיפרינט זהב, תשע"ז
הפצה: הוצאת הקיבוץ המאוחד

רכישת גיליון או מנוי

אפשר לרכוש גיליון אחד של גילוי דעת ב-70 ש"ח,
או שני גיליונות/מנוי במחיר מוזל של 100 ש"ח, בכתובת:
www.smkb.ac.il/gilui-daat/payment

משלוח מאמרים
כותבים וכותבות מוזמנים לשלוח מאמרים ומסות על פי ההנחיות להגשה המפורטות בכתובת:
www.smkb.ac.il/gilui-daat/submission-guidelines

לפרטים נוספים אנא צרו עמנו קשר בדוא"ל: Gilui.Daat@smkb.ac.il
או בטלפון: 03-6905439

תוכן העניינים

5	המשתתפים בגיליון
7	דבר העורכים
	מאמרים
	אורית שורץ-פרנקו
15	הנידונים לחופש: על הכרחיותה של אוטונומיה למורים
	הילה טל
43	פערים בין הצהרות למעשים במערכת החינוך בישראל: מדוע הם קיימים ומה הם משרתים?
	שלומית תמרי
63	שבטיות אורבנית בנגב והמרחב החברתי של מרלר-פונטי
	הרצל ברוך
95	בין מדע מעשי להתבוננות אסתטית: עיון מחדש בגישתו ההומניסטית של ג'ון דיואי
	מסה
	מאיר מרגלית
119	עליות ללא ירידות: מדוע לא כותבים על קורות היורדים בתקופת המנדט, ולמה חשוב להקשיב לקולם?

ביקורת ספרים

שי פרוגל

תשובות קצרות לשאלות גדולות

129 על הספר: **חינוך: שאלות האדם**, בעריכת ישעיהו תדמור ועמיר פריימן

אברהם פרנק

שוויון ואוטונומיה בחינוך – יחסים מורכבים

137 על הספר: **מי מפחד משוויון? על חינוך וחברה בישראל**, מאת יולי תמיר

iii

תקצירים באנגלית

המשתתפים בגיליון

ד"ר הרצל ברוך השלים תואר שלישי בפילוסופיה באוניברסיטת תל אביב בשנת 2002. מלמד במכללה האקדמית בית ברל פילוסופיה; דמוקרטיה ושוויון; קולנוע בזיקתו לפילוסופיה של החינוך; וחינוך מיוחד. יותר מעשור ריכז את אשכול הפילוסופיה במכללה. פרסם מאמרים והשתתף בכנסים העוסקים בהגותם של ג'ון דיואי ושל קרל פופר, בחקר הילדות ובסובלנות ופלורליזם.

baruchbi@netvision.net.il

הילה טל היא דוקטורנטית במחלקה לחינוך באוניברסיטת בן-גוריון, המתעניינת במתח שבין שינוי ליציבות בשדה החינוך. במסגרת עבודת הדוקטור שלה חוקרת את מנגנוני ההתמסדות של תחום היזמות החינוכית. בעלת תואר שני במנהל חינוך (התמחות בהערכה ומדידה של פרויקטים). עוסקת בהערכה, בייעוץ ובליווי של תהליכי בנייה של יכולות הערכה בקרב ארגונים חינוכיים-חברתיים. מלמדת במסגרת תכניות הכשרה ופיתוח מקצועי של מורים.

hillata@gmail.com

ד"ר מאיר מרגלית עומד בראש בית הספר לחינוך בקמפוס ירושלים של המכללה האקדמית אונו. עבודת הדוקטור שלו, שנכתבה באוניברסיטת חיפה, עוסקת ב"ירידה" של יהודים מפלשתינה-א"י בתקופת המנדט הבריטי, והיא עתידה להתפרסם בקרוב כספר בהוצאת כרמל. לשעבר חבר מועצת עיריית ירושלים מטעם מרצ.

margalit.meir@gmail.com

פרופ' שי פרוגל, ראש התכנית לתואר שני במדעי הרוח במכללת סמינר הקיבוצים, הוא מרצה לפילוסופיה באוניברסיטת תל אביב ועמית במכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו. כתב כמה ספרים: *The rhetoric of philosophy* (J. Benjamins, 2005); *רטוריקה* (רביר, 2006); *אתיקה: שפינוזה וניטשה* (כרמל, 2009); *פטפוטים פילוסופיים* (כרמל, 2016). כן פרסם מאמרים בתחום הפילוסופיה של החינוך.

shaif@post.tau.ac.il

ד"ר אברהם פרנק עסק מרבית חייו הבוגרים בחינוך והוראה, ושימש 16 שנה מנהל בית ספר. בשנת 2007 פרש מניהול והשלים תואר שלישי בחינוך. עתה הוא מעורב ביוזמות חינוכיות חוץ-ממסדיות. כתב מאמרים רבים וחמישה ספרים. שני האחרונים שבהם הם למה בכלל בית ספר? (ePublish, 2016) ולשאל נכון בכיתה: כיצד להפוך ל"בית ספר שואל" (ePublish, 2017).
avrahamf10@gmail.com

ד"ר אורית שורץ-פרנק לימדה שנים רבות פילוסופיה בתיכון בתל אביב. השלימה תואר שני ושלישי בפילוסופיה של החינוך באוניברסיטת תל אביב. מרצה ומכשירה מורים במכללה האקדמית בית ברל ובמכון כרם בירושלים. מתגוררת ביישוב בית ברל.
orit.shfranco@gmail.com

ד"ר שלומית תמרי עוסקת בחקר ההיבטים הפסיכולוגיים והפילוסופיים של ההידרדרות הסביבתית; במפגשים בין-תרבותיים על רקע ההידרדרות הסביבתית; ובאנשי מופת שעל פי תורתם ודמותם אפשר לגבש חזון חינוכי המתאים גם לימינו. מרצה במכללה האקדמית ספיר ומרכזת את הפעילות של ארגון אקופיס-המזה"ת באגן חברון-בשור. חברה בוועדת השופטים של אות הנגב לאיכות סביבה ובוועד המנהל של עמותת נגב בר-קיימא.
shlomitt@mail.sapir.ac.il